

СХВАЛЕНО

Вченою радою КНЗ КОР
«Київський обласний інститут
післядипломної освіти
педагогічних кадрів»
(протокол від 26.05.2025 р. № 4)

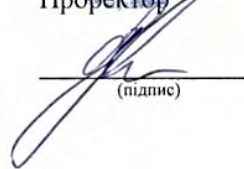
ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор КНЗ КОР «Київський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних кадрів»

Віра РОГОВА

Наказ від «11» липня 2025 р. № 218

ПОГОДЖЕНО
Проректор

Олена ЧАСНІКОВА

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
ЗАСТУПНИКІВ ДИРЕКТОРІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З ВИХОВНОЇ РОБОТИ
(НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ, ЯКІ КООРДИНУЮТЬ
ВІДПОВІДНИЙ НАПРЯМ)**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня програма розроблена відповідно до сучасних викликів суспільства й освіти. Актуальність її розроблення та впровадження зумовлена швидкими змінами в соціально-економічному, політичному житті країни, викликами глобалізації, цифровізації, поступовим переходом до децентралізації суспільства. Сучасний заступник директора з виховної роботи закладу освіти має бути готовим до управління закладом освіти на засадах сучасної теорії менеджменту, організації освітнього процесу за державними освітніми стандартами в контексті реформування системи освіти.

Програму розроблено на основі «Типової програми підвищення кваліфікації керівних кадрів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.10.2022 №905) та відповідно до професійного стандарту «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти» (наказ Міністерства розвитку економіки України від 17.09.2021 №568-21). В освітній програмі враховані основні положення законів України «Про освіту» (від 05.09.2017 р. №2145-VIII), «Про повну загальну середню освіту» (від 16.01.2020 №463-IX); постанов Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 №1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності», від 14.12.2016 № 988-р «Про затвердження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», від 21.08.2019 №800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників» та інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність закладів освіти та з урахуванням європейського вектора розвитку освіти України, стратегії реформування галузі освіти в Україні, новітніх зарубіжних і вітчизняних наукових розробок, кращих практик у галузі менеджменту освіти та професійного розвитку педагогів, керівних кадрів і навчально-допоміжного персоналу в галузі освіти.

Мета освітньої програми: забезпечення неперервного професійного розвитку заступників директорів з виховної роботи закладів загальної середньої освіти (далі - ЗЗСО) відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа».

Основні завдання:

- забезпечити розвиток ціннісного ставлення заступників директорів з виховної роботи закладів освіти до управлінської діяльності в умовах соціальних та освітніх змін;
- поглибити й розширити знання заступників директорів з виховної роботи закладів загальної середньої освіти з теорії і практики сучасного освітнього менеджменту, що забезпечує якісні зміни в організації освітньої діяльності та створює передумови для інноваційних перетворень у сучасній шкільній системі;
- удосконалити вміння керівників із ефективного управління закладом загальної середньої освіти відповідно до основних напрямів державної політики, її європейського вектора розвитку;
- забезпечити розвиток загальних і професійних компетентностей заступників директорів з виховної роботи закладів загальної середньої освіти;
- активізувати розвиток значущих професійних якостей заступників директорів з виховної роботи закладів загальної середньої освіти, їх мотивацію до професійного самовдосконалення.

Загальні очікувані результати охоплюють

Знання й розуміння:

- сучасних тенденцій розвитку освіти загалом;
- нормативно-правових основ, законодавчих актів у сфері базової середньої освіти;
- сутності Концепції Нової української школи;
- сутності основних ідей, принципів побудови Державного стандарту повної загальної середньої освіти;
- планування освітньої діяльності в закладі загальної середньої освіти;

Уміння:

- організовувати освітній процес відповідно до вимог законодавства;
 - організовувати педагогічну діяльність на компетентнісних засадах (прогнозування, проєктування, оцінювання тощо);
 - конструювати та реалізувати сучасні освітні програми здобувачів освіти із використанням нових методик згідно з Концепцією «Нова українська школа»;
 - формувати в закладі та поза його стінами освітнє середовище, яке сприяє творчій самореалізації учасників освітнього процесу;
 - ефективно взаємодіяти й працювати в команді.
- Диспозиції (цінності, ставлення):*
- гуманістична спрямованість освітнього процесу;
 - дитиноцентризм, цінність особистості;
 - готовність до реалізації сучасних цілей освіти;
 - професійна мобільність та гнучкість;
 - усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
 - відданість ідеї щодо значущої участі в освітньому процесі усіх учнів;
 - просування національно-патріотичних та демократичних цінностей (патріотизм, повага до багатоманітності, право вибору, формування спільноти, полікультурність).

Укладач програми	<i>Славінська Марина Олександрівна</i> , викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»
Найменування програми	Освітня програма підвищення фахової кваліфікації заступників директорів закладів загальної середньої освіти з виховної роботи (навчально-виховної, які координують відповідний напрям)
Мета програми	Професійний розвиток заступників директорів закладів загальної середньої освіти з виховної роботи (навчально-виховної, які координують відповідний напрям), удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей, необхідних для організації навчання, виховання та розвитку учнів
Цільова аудиторія за спеціальністю або за посадою педагогічного працівника	Заступники директорів закладів загальної середньої освіти з виховної роботи (навчально-виховної, які координують відповідний напрям)
Обсяг (тривалість), що встановлюється в годинах та/або кредитах ЄКТС	60 год / 2 ЄКТС 60 год: 24 год аудит. год. + 36 год керована самостійна робота (2 кредити ЄКТС)
Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться	Загальні компетентності: ЗК.01, ЗК.02, ЗК.03, ЗК.04, ЗК.05 Професійні компетентності: А1 Мовно-комунікативна компетентність (А1.1, А1.2, А1.3, А1.4); А2 Предметно-методична компетентність (А2.1, А2.2, А2.3, А2.4, А2.5, А2.6, А2.7); А3 Інформаційно-цифрова компетентність (А3.1, А3.2, А3.3); Б1 Психологічна компетентність (Б1.1, Б1.2, Б1.3, Б1.4); Б2 Емоційно-етична компетентність (Б2.1, Б2.2, Б2.3); Б3 Компетентність педагогічного партнерства (Б3.1, Б3.2, Б3.3); В1 Інклюзивна компетентність (В1.1, В1.2, В1.3); В3 Проєктувальна компетентність (В3.1);

	Г1 Прогностична компетентність (Г1.1, Г1.2); Г2 Організаційна компетентність (Г2.1, Г2.2); Г3 Оцінювально-аналітична компетентність (Г3.1, Г3.2, Г3.3); Д1 Інноваційна компетентність (Д1.1, Д1.2, Д1.3); Д2 Здатність до навчання впродовж життя (Д2.1, Д2.2); Д3 Рефлексивна компетентність (Д3.1)
Строки виконання програми	Календарний рік
Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Свідectво про підвищення кваліфікації
Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті	програма: сайт: https://www.kristti.com.ua/

Зміст програми

№ з/п	Назва та зміст навчального модуля	Всього годин	Аудиторні			Самостійна робота
			Лекції	Семінари	Практичні	
Модуль І. Філософія освіти ХХІ століття		2	2	–	–	2
1.1.	Принцип культуровідповідності і його вплив на формування особистості та консолідацію нації	2	2	–	–	2
Модуль ІІ. Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах реформування освіти		8	–	–	8	18
2.1	Загальна характеристика можливостей системи дистанційного навчання	2	–	–	2	–
2.2	Як завдяки стоїцизму бути стійким до стресу в роботі керівника	2	2	–	–	4
2.3	Інноваційна компетентність педагога: діагностика та перспективи розвитку	2	2	–	–	2
2.4	Національна ідентичність: суть, складові, етапи становлення та чинники формування у НУШ	2	–	–	2	2
Спецкурс «Інклюзивна освіта: теорія і практика»		6	–	–	6	6
Спецкурс «Психолого-педагогічна підтримка учасників освітнього процесу»		6	–	–	6	6
Модуль ІІІ.		10	–	–	10	16
Інваріантна складова		8	–	–	8	–
3.1.	Трансформація конфлікту: від попередження до вирішення	4	–	–	4	2
3.2	Цінності для розвитку культури демократії в закладі освіти	2	–	–	2	4
3.3	Волонтерство: основні принципи, цінності та	2	–	–	2	4

	стереотипи					
<i>Варіативна складова</i>		2	–	–	2	–
3.4.	Права людини та дитини: розуміння вертикалі	2	–	–	2	–
3.5.	Упровадження тренінгової програми з національно-патріотичного виховання «З Україною в серці» в освітню діяльність	2	–	–	2	–
3.6.	Життєстійкість під час війни: ефективні практики та інструменти	2	–	–	2	–
Модуль IV. Діагностико-аналітичний модуль		4	–	–	4	–
4.1.	Тематична дискусія	2	–	–	2	–
4.2.	Вихідне діагностування	2	–	–	2	–

Модуль I. Філософія освіти XXI століття

1.1. Принцип культуровідповідності і його вплив на формування особистості та консолідацію нації

Вчення Р.Оуена про формування характеру людини. Суть принципу культуровідповідності за А.Дістервегом. Вплив розвитку культури, права, економіки, науки на стан освіти в країні.

Модуль II. Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах реформування освіти

2.1. Загальна характеристика можливостей системи дистанційного навчання

Системи дистанційного навчання: основні характеристики, можливості. Створення акаунту. Реєстрація на курси з основного та додаткових фахів, спецкурсів. Робота в середовищі, а саме: складання тестових завдань, способи розміщення виконаних завдань, комунікація, зворотній зв'язок.

2.2. Як завдяки стоїцизму бути стійким до стресу в роботі керівника

Ознайомлення з принципами стоїцизму: контроль над емоціями, прийняття обставин і розуміння зони впливу. Практики стоїків для управління стресом у прийнятті рішень і роботі з командою. Використання стоїчного мислення для розвитку лідерських якостей і підтримки емоційної стійкості. Рекомендації для впровадження стоїчних принципів у щоденну діяльність керівника.

2.3. Інноваційна компетентність педагога: діагностика та перспективи розвитку

Поняття інноваційної компетентності педагогічних працівників. Компоненти інноваційної компетентності. Готовність педагогічних працівників до змін. Діагностика інноваційної компетентності. Визначення бар'єрів для розвитку інноваційної компетентності.

2.4. Національна ідентичність: суть, складові, етапи становлення та чинники формування у НУШ

Поняття – національна ідентичність, історична правда, історична пам'ять, національні ідеали, національна гідність, національна самосвідомість, патріотизм. Аналіз державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності. Суть національної ідентичності та її складові. Етапи становлення ідентичності.

Спецкурс: Інклюзивна освіта: теорія і практика

Принципи та практичні аспекти створення інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти. Ідентифікація потреб дітей з особливими освітніми потребами, розробка індивідуальної програми розвитку, індивідуальних навчальних планів. Роль та функції психологів і педагогів у створенні сприятливого середовища для навчання та розвитку кожної дитини, незалежно від її особливостей. Методи та стратегії психолого-педагогічного

супроводу, спрямовані на індивідуалізацію освітнього процесу, підтримку соціально-емоційного розвитку дітей, виявлення, вирішення можливих труднощів. Взаємодія психологів, педагогів, інших спеціалістів у сфері освіти для ефективного розвитку інклюзивних практик та спільного розв'язання проблем.

Сучасні підходи, методики, спрямовані на індивідуалізацію освітнього процесу з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей з особливими освітніми потребами: диференціація завдань, використання різноманітних методів навчання та оцінювання.

Спецкурс: Психолого-педагогічна підтримка учасників освітнього процесу

Основні принципи надання психосоціальної допомоги. Ресурсність, модель подолання стресу М. Лаада (BASIC PH). Емоційні порушення в дітей різних вікових категорій. Способи відновлення ресурсного стану в умовах війни. Збереження психологічного здоров'я під час самоізоляції, дієві техніки самодопомоги. Особливості зниження рівня тривожності в дітей.

Психічне здоров'я, психосоціальна підтримка: зміст понять. Надзвичайні ситуації. Благополуччя людини. Взаємозв'язок проблем психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в надзвичайних ситуаціях. Визначення понять «стрес», «життєстійкість». Забезпечення необхідних умов для подолання гострої реакції психіки людини на стрес. Опанування прийомами, які сприяють управлінню стресом, відновленню емоційної рівноваги в надзвичайних ситуаціях. Стратегії, інструменти для підтримки ментального здоров'я в освітньому середовищі. Вправи на стабілізацію психоемоційного стану педагогічних працівників та дітей, на запуск когнітивних процесів у процесі навчання.

Модуль III. Професійна діяльність педагога

3.1. Трансформація конфлікту: від попередження до вирішення

Поняття – конфлікт, конфліктоген, конфліктна ситуація, трансформація конфлікту, факти/судження, насильницька/ненасильницька комунікація, суперечливі/контраверсійні питання. Конфлікт – причини, типи, фази, стратегії поведінки. Розуміння причин конфлікту і власної поведінки в ньому. Інструменти, що допомагають трансформувати конфлікт. Контраверсійні питання: розбір кейсів.

3.2. Цінності для розвитку культури демократії в закладі освіти

Визначення сутності ключових понять демократії: права людини, людська гідність, свобода, відповідальність, рівність, демократична участь, партнерство, верховенство права, повага до різноманіття. Реалізація цінностей в освітньому середовищі.

3.3. Волонтерство: основні принципи, цінності та стереотипи

Волонтерство як важлива складова сучасного суспільства. Основні принципи волонтерства, на яких базується волонтерська діяльність. Цінності волонтерів: які цінності спонукають людей до волонтерства; як ці цінності впливають на їхню мотивацію та ефективність. Стереотипи про волонтерство: розвінчування поширених стереотипів.

3.4. Права людини та дитини: розуміння вертикалі

Загальні підходи до розуміння концепції прав людини та дитини. Вертикаль прав людини. Міжнародні документи щодо прав людини/дитини. Зв'язок між потребами та правами людини. Розуміння походження прав людини та зв'язку з повсякденною роботою навчального закладу. Проблеми, які виникають у забезпеченні та захисті прав людини.

3.5. Упровадження тренінгової програми з національно-патріотичного виховання «З Україною в серці» в освітню діяльність

Патріотизм як суспільна та особистісна цінність. Патріотизм та ідентичність. Патріотизм як запорука національної безпеки. Нові акценти національно-патріотичного виховання. Сучасні підходи та методи у національно-патріотичному вихованні. Форми національно-

патріотичного виховання. Виклики і загрози у національно-патріотичному вихованні. Вплив соціокультурних та політичних чинників на національно-патріотичне виховання у сучасному світі. Розвиток національної самосвідомості та патріотичних почуттів серед молоді в умовах війни. Залучення молоді до національно-патріотичного виховання в умовах сучасного інформаційного суспільства.

3.6. Життєстійкість під час війни: ефективні практики та інструменти

Поняття життєстійкості. Фактори, що сприяють розвитку життєстійкості. Роль освіти та виховання в підвищенні рівня життєстійкості, зокрема у кризових ситуаціях. Життєстійкість під час війни. Основні компоненти життєстійкості (емоційна регуляція, когнітивна гнучкість, соціальна підтримка). Практики та інструменти розвитку життєстійкості під час війни. Використання ресурсів для підтримки життєстійкості в умовах війни.

Питання для самостійного опрацювання

1. Демократія і права людини: шкільні правила.
2. Залучення учнів до участі в громадських проектах і волонтерській діяльності.
3. Застосування наскрізного підходу у формуванні громадянських компетентностей.
4. Інноваційність – важлива складова розбудови сучасного освітнього простору.
5. Інформаційно-освітнє середовище закладу освіти як засіб патріотичного виховання дітей та учнівської молоді.
6. Організація освітнього процесу в умовах дистанційного навчання: управлінський аспект
7. Переваги демократичного врядування у школі.
8. Проектний підхід у навчанні.
9. Розвиток школи як демократичного суспільства.
10. Співпраця з батьками учнів: ефективні методи.
11. Сучасні підходи до організації виховної роботи.
12. Управління інноваційними процесами у ЗЗСО: досвід впровадження.
13. Упровадження технології перевернутого навчання та педагогіки партнерства в умовах НУШ.
14. Формування у молоді ключових компетентностей 21 століття.
15. Шляхи формування сприятливого мікроклімату в колективі і запобігання конфліктним ситуаціям.

Список використаних та рекомендованих джерел

1. 30 кроків до нової української школи: навчаємо громадянина: онлайн курс програми «Демократична школа» Європейського центру ім. Вергеланда. URL: <http://surl.li/nddil>
2. Абетка інклюзивності і толерантності: науково-популярне видання ІГО «Соціальна синергія». Київ: Видавництво «Теза», 2020. 30 с. URL: <https://bit.ly/3FQSmDs>
3. Бобровський М.В., Горбачов С.І., Заплотинська О.О. Абетка для директора. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. Київ : Державна служба якості освіти, 2019. 240 с. URL: <https://bit.ly/3WgK1Ou>
4. Вукіна Н.В., Дементієвська Н.П., Сущенко І.М. Критичне мислення: як цьому навчати : наук.- метод. посіб. / за наук. ред. О.І. Пометун. Харків, 2017. 190 с.
5. Гоулман Д. Емоційний інтелект. Харків: Віват, 2022. 512 с.
6. Державний стандарт базової середньої освіти : затверджений Постановою КМУ від 30.09.2020 № 898. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP200898.html (дата звернення 17.05.2022)
7. Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 № 1646. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0111-20#Text>.

8. Діти та війна: навчання технік зцілення: посібник. Видавнича серія «Психологія. Психіатрія. Психотерапія». 2014. 98 с.
9. Драйден Г., Вос Д. Революція в навчанні. Львів: Літопис, 2005. 542 с. URL: <http://www.bookland.com/download/9/97/97392/sample.pdf>
10. Зцілення травм війни: психосоціальний аспект / автор-упор. Т. Артеменко. Черкаси: КНЗ «ЧОПОПП Черкаської обласної ради», 2022. 80 с. URL: <http://oipoppp.ed-sp.net/?q=node/76861>
11. Інклюзивна освіта: навчальний посібник / Порошенко М. та ін. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
12. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти: керівництво для тренерів: навчально-методичний посібник. Київ, 2018. 174 с.
13. Інформаційні плакати про безпеку в мережі «Моя територія безпеки – приклад для твоєї». URL: <https://prosvitcenter.org/product/digitalsafety>
14. Інформаційні плакати про безпеку в мережі «Моя територія безпеки – приклад для твоєї». URL: <https://prosvitcenter.org/product/digitalsafety>
15. Карамушка Л.М. Шевченко А.М. Забезпечення психологічного здоров'я менеджерів та педагогічних працівників освітніх організацій в умовах Нової Української школи : навчально-методичний посібник. Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2022. 157 с.
16. Ключові компетентності для навчання протягом життя. Київ: Представництво ЄС в Україні, 2021. URL: https://euroquiz.org.ua/data/blog_dwnl/JA0321508UKN_Key_Competences_2021_UKR_FINAL_web.pdf
17. Комплект освітніх програм «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації». Київ, 2018. 140 с. URL: <https://bit.ly/32AKTTK>
18. Марія О. Дослідження синдрому вигорання. КПТ-орієнтована модель допомоги при емоційному вигоранні. Український інститут когнітивно-поведінкової терапії. 2021. №59, С.2.
19. Матеріали проєкту «Про.Спільноти: безпечне та сприятливе середовище для навчання дітей». URL: <https://prosvitcenter.org/projects-and-program/proiekt-pro-spilnoty-bezpechne-ta-spriyatlyve-seredovyshe-dlia-navchannia-ditey/>
20. Матеріали проєкту «Про.Спільноти: безпечне та сприятливе середовище для навчання дітей». URL: <https://prosvitcenter.org/projects-and-program/proiekt-pro-spilnoty-bezpechne-ta-spriyatlyve-seredovyshe-dlia-navchannia-ditey/>
21. Наскрізнi компетентності для демократії. 2-ге вид. Європейський центр ім. Вергеланда, 2019. URL: <https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka/posibnyky-rady-yevropy-z-osvity-dlia-demokratychnoho-hromadianstva-i-prav-liudyny/naskrizni-kompetentnosti-dlya-demokratiji-60-vprav-dlya-rozvitku-ta-otsinyuvannya-stavlen-umin-i-znan>
22. Нова українська школа: poradnik для вчителя / за заг. ред. Бібiк Н.М. Київ: Літера ЛТД, 2019. 208 с.
23. Опачко М.В. Філософія сучасної освіти: навчально-методичний посібник. Ужгород: УжНУ, 2016. 72 с.
24. Освітня збірка «Усі різні - усі рівні». Ідеї, ресурси, методи і вправи для неформальної міжкультурної освіти молодих людей та дорослих. – Європейський центр ім. Вергеланда, 2020. URL: <https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka/posibnyky-rady-yevropy-z-prav-liudyny-ta-aktyvnoi-uchasti-dlia-molodi/osvitnya-zbirka-usi-rizni-usi-rivni>
25. Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти: затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р. № 957 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 483 від 26.04.2022).
26. Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами: затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2017 року № 88 (із змінами).
27. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

28. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX (Редакція станом на 01.08.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення 17.05.2022)
29. Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії інноваційного розвитку України на період до 2030 року» URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadskeobgovorennya/2018/10/22/innovatsiynogo-rozvitkuukraini.pdf> (дата звернення: 18.03. 2024).
30. Рамка компетентності для культури демократії. URL: Том 1, <https://www.osvita.org/biblioteka/ramka-kompetentnostej-dlya-kulturi-demokratiji-2>; Том 2, <https://www.osvita.org/biblioteka/ramka-kompetentnostej-dlya-kulturi-demokratiji>; Том 3, <https://www.osvita.org/biblioteka/ramka-kompetentnostej-do-kulturi-demokratiji>
31. Реагування на надзвичайні ситуації: Навч. посіб. – К.: Вид-во «Бланк-Прес», 2014.
32. Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект: навчально-методичний посібник. Київ: ФОП Стеценко В.В., 2016. URL: http://www.la-strada.org.ua/ucp_mod_library_showcategory_65.html
33. Секрети успішних директора і директорки школи: онлайн курс програми “Демократична школа” Європейського центру ім. Вергеланда. URL: <http://surl.li/nddip>
34. Скрипник М.І., Технології професійного розвитку педагогів: навчально- методичний посібник. Київ, 2022. 231 с.
35. Старовойт О.В. Психологія ненасильницької комунікації. Київ: Видавництво "Академія", 2015. 216 с.
36. Стратегія впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року (схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2022 р. № 1163-р) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2022-%D1%80#n13>
37. Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності : наказ МОН України від 10.12.2021 р. № 1340. URL: <https://bit.ly/3XRhd0W>
38. Типовий перелік допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти: затверджений Наказом МОН від 23.04.2018 № 414 (із змінами).
39. Що таке емоційний інтелект, ненасильницьке спілкування та як мирно розв’язувати конфлікти. URL: <https://nus.org.ua/articles/shho-take-emotsijnyj-intelekt-nenasyllynske-spilkuвання-ta-yak-myrno-rozv-yazuvaty-konflikty/>
40. Як навчати школярів долати гендерні стереотипи : навчально- методичний посібник для загальноосвітніх навчальних закладів. URL: https://gender.org.ua/images/lib/gender_stereotype.pdf